

Велин Петров
ПРАВОПИСЪТ В БЪЛГАРСКАТА РАЗГОВОРНА РЕЧ В
ИНТЕРНЕТ

Velin Petrov
ORTHOGRAPHY IN BULGARIAN COLLOQUIAL SPEECH
ON THE INTERNET

Abstract: The article examines the issue of orthography in Bulgarian colloquial speech on the internet. We discuss the most common errors in the use of upper-case and lower-case letters, in the spelling of open, closed, or hyphenated complex or compound words, in article suffixation, in the use of the ordinal form of masculine nouns, etc. Cases are also analysed where internet users make spelling mistakes on purpose for a variety of reasons.

Keywords: Bulgarian, orthography, spelling, colloquial speech, Bulgarian language on the internet.

Българският език, който се използва от пишещите в социалните мрежи, във форуми, в коментарни рубрики към интернет страници за новини, в платформите за комуникация и пр., притежава свои правила. Въпреки че в по-голямата си част тези правила са все още неписани или незадължителни, те очертават една интересна нова форма на езика. Тя може да бъде определена като *писмен вариант на разговорната реч*. Когато разгледахме функциите на главните и малките букви в *българската писмена разговорна реч* (Петров 2021: 295–316), се оказа, че се открояват

ясно няколко важни тенденции в употребата им. Това придава все по-забележима роля на главните и малките букви в интернет комуникацията, макар и да не съществуват кодифицирани норми за тяхната употреба. Главните букви в писмената разговорна реч в интернет имат *класическа употреба* (това е употребата на главни букви според правилата на т.нар. *нетикет*), *прагматична употреба*, *стилистична употреба*, *интелектуална употреба* (която от своя страна може да бъде за *посочване на допусната правописна грешка*, за *посочване на ударение*, за *осмиване или омаловажаване на някого или нещо*, за *създаване на игрословие*). Малките букви най-често се използват за *пестене на време в комуникацията*, за *омаловажаване на някого или нещо* и (много рядко засега) като *интелектуална по-малка от малката буква*, която представлява еквивалент на *интелектуалната главна буква за осмиване или омаловажаване на някого/нещо*. Това разнобразие на функциите, които могат да изпълняват главните и малките букви в българската разговорна реч в интернет, запълва в много голяма степен съществуващите празноти, свързани с претворяването в писмен текст на постиганата чрез интонацията, мимиките и жестовете експресивност на разговорната устна реч. Също така многофункционалността на главните и малките букви в писмената разговорна реч е едно от силните оръжия на пишещите в стремежа им да демонстрират оригиналност, креативност, по-висока езикова и дори обща култура и като цяло интелектуално надмощие спрямо останалата част от интернет потребителите. Спазването на правописните и пунктуационните правила, т.е. придържането към книжовноезиковата норма (НПР-БЕ 2002, Правопис 2011, ОПРБЕ 2012), от страна на пишещите в интернет обаче изпреварва многофункционалността на главните и малките букви като най-сигурно средство за проявяване на висока езикова култура и за демонстриране на интелектуална извисеност. В противовес на всичко това допускането на прекалено голям брой *очевидни* за мнозинството от интернет потребители правописни грешки (в много по-малка степен според нас това се отнася до пунктуационните) води до пълно незачитане, осмиване

или липса на всякакво внимание към написаното и към автора му, а нерядко дори до пълно заличаване на написаното от страна на поддържащите форума, фейсбук групата/страницата и пр. (т. нар. администратори, редактори, модератори), където е написан текстът с правописните грешки. Не са рядкост случаите, в които даден текст бива изтриван от администраторите под предлог, че е написан „неграмотно“, а всъщност причината е, че написаното не отговаря на възгледите на администратора/администраторите на интернет трибуната, на която е поместен текстът. По този начин под претекст, че авторът е „неграмотен“, изказването бива цензурирано. Тук трябва да обърнем внимание на въпроса какво означават понятията *грамотно*, *грамотност*, *грамотен* според разбиранията на създателите и администраторите на фейсбук страници, групи; на интернет форуми; на блогове и пр. За много от тях писането грамотно означава на първо място да не се пише с латински букви или с комбинации от латински букви и цифри, когато се пише на български език; след това – да не се пише само с главни или само с малки букви, трето – да не се използват прекомерно чуждици, които често са неразбираеми за някои от по-възрастните потребители (напр. *визия*, *шервам*, *садвам*, *съпорт*, *атендвам се*, *фабинг*, *фейк*, *криндж*, *ивент*, *чалиндж* и др.), а за други са просто несъвместими с техния езиков усет. Спазването на правописните и на пунктуационните правила не е част от задължителните условия за това да публикуваш своето мнение в интернет пространството и често не бива обхванато от смисъла, който интернет администраторите влагат в понятията *грамотно*, *грамотност*, *грамотен*.

Темата за правописа в българската разговорна реч в интернет на пръв поглед показва сходства в съпоставка с проблема за характеристиките, които се наблюдават при правописа на българския език извън интернет комуникацията – в езика на печатните и на електронните медии, на рекламата, на художествената и дори на научната литература. Това се дължи преди всичко на почти еднакъв характер на най-често допусканите правописни грешки както в българския език в интернет, така и в българския

език извън интернет. Става въпрос за грешките в употребата на пълния и на краткия определителен член при членуването на думите от м.р. ед.ч., в използването на главни и малки букви, в изписването на сложните и съставните думи, в употребата на падежните форми на местоименията, в използването на бройните форми на съществителни имена за лица и нелица, в образуването на форми за множествено число при някои съществителни имена, в изписването на неударените гласни в някои думи, в употребата на представките *о-* и *у-*, на представките *пре-* и *при-*, в изписването на звучни съгласни, когато се произнасят като беззвучни и др. Като цяло най-често допусканите правописни грешки в българския език в интернет са същите онези отклонения от нормата, които виждаме и в българския език, който се използва извън интернет пространството. Разликата между едните и другите грешки е в това, че относно правописните грешки в интернет комуникацията в социалните мрежи, форумите и пр. често се търси оправдание в спецификата на интернет комуникацията, която в повечето случаи е непринудена, непосредствена, откроява се с експресивност и със силен стремеж към икономичност. Освен това нерядко интернет комуникацията се осъществява под влияние на силни емоции, което от интернет потребителите се използва като извинение за допуснатите грешки.

В това изследване правописните особености на българската разговорна реч в интернет са разгледани с оглед на най-често допусканите грешки на правилата за слято, полуслято и разделно писане на сложните и съставните думи; за употребата на главни и малки букви; за членуването на думите от м.р. ед.ч.; за употребата на бройна форма; други.

Слято, полуслято и разделно писане

Една от най-често допусканите грешки при слятото, полуслятото и разделното писане на думите е свързана с неправилното разделно изписване на частиците *по-* и *най-* при степенуването на прилагателни имена и наречия. Например:

„Интересна новина – Озон са купили издателство Артлайн!
Ще видим как това ще се отрази на издателската им политика и **по точно** частта за комиксите!“¹ (Em Markov, статус, публикуван във фейсбук групата „Комиксите в България“ (последно посещение на 12.03.2024 г.)

„Дайте идеи за **по спокойни** курорти, подходящи за малки деца (може и с бунгала)“ (Nadejda Stefanova, статус, публикуван във фейсбук групата „Красиви места от България!“ (последно посещение на 12.03.2024 г.)

„**Най красивата** община“ (Diana Gyoshkova, текст, който придружава снимка на сграда, публикуван във фейсбук групата „Красиви места от България!“ (последно посещение на 12.03.2024 г.)

„Митко, е един от **най добрите** клавиристи в България и благодарение на него и баща му Петя спечели .Колкото и да го плюете че е циганин, той има повече стари български добродетели от Вас. Баща му завърши едно от **най българските** училища и е организатор на елитарни музикални събития, недостъпни за непросветени. Майка му е прекрасна тракийска певица и домакиня ! Махунда ?!“ (автор: 324 (нерегистриран), реплика на коментар под новината „След като победи в „Гласът на България“, още едно щастие сполетя Петя Панева – омъжва се (снимки)“ (последно посещение на 12.03.2024 г.)²

„Поредният с книжка от зрънчо!
Не спира на стопа..

Отнема ми предимството ..

Успявам да намаля и да избегна удара ,а ТОЯ се е размахал от вътре все едно Аз съм виновен.

Най страшното е, че той дори не знае че е в нарушение (явно книжките от зрънчо се падат без правилник за движение по пътищата).“ (Stan-

¹ Във всички посочени в статията примери са запазени изцяло оригиналният правопис, пунктуацията, графическото оформление. С болд сме подчертали единствено грешката, която е допусната в текста, за да се открие на фона на други допуснати неточности в написаното.

² <https://life.dir.bg/comments/sled-kato-pobedi-v-glasat-na-balgariya-oshte-edno-shtastie-spoletya-petya-paneva-omazhva-se-snimki>

islav Donkov, статус, придружен с две снимки, публикуван във фейсбук групата „I see you КАТ Смолян“ (последно посещение на 03.05.2024 г.)

В много по-малко случаи се наблюдават грешки от преставане, при които полуслято, а не разделно, както повелява правописната норма, се изписват степенувани глаголи или съществителни имена, например:

„**Най-обичам** да брокерите да лъжат клиентите си, че такива цени са възможни. Ако дойде такъв клиент при теб, просто откажи офертата! <...>“ (Димитър Калайджиев, статус, придружен от видеоклип, публикувани във фейсбук страницата на автора на текста (последно посещение на 03.05.2024 г.)

„С всеки изминал ден се чувствам все по-готова за игра. Много обичам да ми обръщат внимание, да ме гушкат и да ми приказват. След папкането, **най-харесвам** ласките <...>“ (статус, написан към видеоклип, който е публикуван във фейсбук страницата „Респект Към Животните/ Respect to Animals“ (последно посещение на 03.05.2024 г.)

Докато при образуването на превъзходна степен на прилагателните имена и наречията пропускането на дефиса не може да заблуди четящия текста, че това не е степенувана дума, защото *най* може да бъде само частица, то при сравнителната степен положението е по-различно. Пропускането на дефиса след частицата *по-* или на ударението върху *о* в частицата *по̀* може да доведе до промяна в смисъла, например:

*Показаха ми **по точния** начин как да успея. и Показаха ми **по-точния** начин как да успея.*

***По правилния** път ли избрахте да се движите? и **По-правилния** път ли избрахте да се движите?*

Омонимията между частицата *по-/по̀* и предлога *по* е причината при степенуването на глаголи, съществителни имена и предложни конструкции да се поставя ударение върху *о*, напр. *по̀ обичам, по̀ юнак, по̀ към улицата.*

Друга правописна грешка, която се среща изключително често в българската разговорна реч в интернет, е свързана с неправилното писане на съчетанието от отрицателната частица *не* и глагол. Но това отклонение от нормата не се среща при абсолютно всички глаголи, пред които стои отрицателната частица, а преобладаващо при употребата на глаголите *мога, знам, искам*. Например:

„Запушил си гараж + никой камион **неможе** да мине покрай теб, а и преди завой спира ли се?“ (Kiril Dim, статус, придружен със снимка, публикуван във фейсбук групата „Дивотия до шия във Велико Търново“ (последно посещение на 02.04.2024 г.)

„Как ви се занимава с глупости **незнам** !!!“ (Стоян Димов, коментар под статус във фейсбук (последно посещение на 29.03.2024 г.)

„ПРОЕКТ ЗЕЛЕНО САРЦЕ СИМЕОНОВГРАД ИЛИ ПО ТОЧНО СМЕТИЩЕ СИМЕОНОВГРАД Илизаш от каши и виждате какво е на 200м от центъра на града близо до кметството аз **неискам** да живея в такаъв град“ (Румен Атанасов, статус към видеоклип, публикувани във фейсбук групата „НАШИЯТ СИМЕОНОВГРАД“ (последно посещение на 03.05.2024 г.)

„Здравейте на всички, търся идея за освежаване на стари дървени врати, **неискам** да ги облепям с фолио, по скоро с боя... Моля за съвет и помощ..“ (Qna Ivanova, статус, публикуван във фейсбук групата „Как да направя ремонт у дома?“ (последно посещение на 03.05.2024 г.)

„Сироп от смокинови листа.Рецепта под първата снимка .Преди два дена ми беше изтрита публикацията за сироп от администратора на групата.**Незнам** какво сте писали и каква война се е водила но със сигурност не е била Троянската.**Неискам** никой от групата да обижда и унижава в коментари моята публикация за да спазваме правилата.Относно госпожата която си мислеше че е автор на сироп жестоко се бърка .Чичко Гугул я издаде.Хубав и приятен ден на всички.“ (Venceta Petkova, статус, придружен със снимки, публикувани във фейсбук групата „Старите гозби и модерните рецепти“ (последно посещение на 03.05.2024 г.)

„<...> И сега питането ми е на какво да се отоплявам,или по точно може ли към изграденото парно да влючи към термопомпа?Дърва и пелети **нестава** а и **неискам**. <...>“ (Анонимен участник, статус, публикуван във фейсбук групата „Как да направя ремонт у дома“ (последно посещение на 03.05.2024 г.)

От групата грешки, свързани със слятото, полуслятото и разделното писане, трябва да разграничим тези неправилно изписани думи, които са сгрешени поради предполагаемата намеса на програми за автоматична редакция на текста. Подобни са например грешките „те първа предстои“, „ние ще рисува ме с водни бои“, „ходи ли са в Созопол“ и една от най-често срещаните – „здравей те“. В някои случаи подобно изписване може да е резултат от пълно непознаване на правилата и на принципите в българското словообразуване, но в повечето открити примери смятаме, че става въпрос по-скоро за недоглеждане на написаното, преди да бъде публикувано, и намесата на автоматично коригираща програма. С особена сила това важи за платформите за комуникация, като Messenger, Viber, Signal, WhatsApp и др. С това могат да се обяснят и немалко грешки в употребата на главни и малки букви, например „ходих в бяла река“ вм. „ходих в Бяла река“, „минахме през велики Преслав“ вм. „минахме през Велики Преслав“, „за стара планина става дума“ вм. „за Стара планина става дума“³.

Употреба на главни и малки букви

Допускането на правописни грешки при употребата на главни и малки букви в българската разговорна реч в интернет се дължи в най-голяма степен на неправилната аналогия с изписването на думите в някои чужди езици, най-вече в английския. На това се дължи прекомерната грешна употреба на главни букви, например:

³ Приведените примери са от разговори в платформите за онлайн комуникация Messenger и Signal.

„**Студентския Съвет** на Медицински **Университет** София е член на националната студентска организация <...>“⁴

„<...> която познаваме и днес като централна сградата на **Българска Академия на Науките**“⁵

„От 2те години **Английска Филология**, които карах мога да кажа <...> на **Английски** преподават освен няколко предмета <...>“⁶

„Нов **Български Университет** – София има мисия да е автономна и либерална академична институция <...>“⁷.

Твърде често срещани грешки от този тип откриваме и при заглавия на групи по интереси, на страници във фейсбук, на лични блогове във фейсбук, например:

„Волво Клуб България / Купува-Продава“ (публична група), „За Животните С Любов“ (страница/личен блог), „Коментаторски Клишета“ (страница), „Забелязано По Света и У Нас“ (публична група), „Борса Инструменти и Машини“ (публична група), „Моминско Парти <3 Съвети и Препоръки“ (поверителна група), „Вкусното ми Хоби със Страст и Любов – Кулинарна фотография“ (страница), „Българска Наука“ (страница), „Българска Народна Медицина“ (публична група), „Интересни Факти за Всичко!“ (публична група).

Служебните думи в подобни наименования в повечето случаи се пишат с малка буква, вероятно пак под влияние на английския език, но се срещат и примери, в които всяка отделна дума,

⁴ <https://mu-sofia.bg/obuchenie/narychnik-pyrvokursnika/stud-syvet/> (последно посещение на 03.05.2024 г.)

⁵ https://www.sofia.bg/web/tourism-in-sofia/home/-/asset_publisher/qAXfGNyYFXAc/content/sgradata-na-b-lgarska-akademia-na-naukite (последно посещение на 03.05.2024 г.)

⁶ <https://www.bg-mamma.com/?topic=810631> (последно посещение на 03.05.2024 г.)

⁷ <https://www.obrazovaniето.bg/universiteti/nov-balgarski-universitet-sofiya/> (последно посещение на 03.05.2024 г.)

без значение дали е самостояйна, или несамостояйна част на речта, се пише с главна буква.

По-рядко в подобни наименования думите се изписват неправилно или само малки букви, или само главни букви, например:

„декорация за градина“ (публична група), „красиви цветя и букети“ (публична група), „резервната група“ (поверителна група), „класически българин 2“ (публична група), „КОЙТО СЕ СМЕЕ ДЪЛГО ЖИВЕЕ“ (публична група), „АКО ТЕ ИМА ЛЮБОВ“ (публична група), „РЕМОНТИ АРТ ДЕКОРАЦИЯ ДИЗАЙН“ (публична група), „НАПРАВИ САМ КЕМПЕР“ (поверителна група), „ГРАМОТЕН БГ“ (публична група).

Членуване на думите в м.р. ед.ч.

Прилагането на правилата за членуването на думите, които са от мъжки род единствено число, е вечният проблем на българския правопис. Той вълнува не само тесните специалисти езиковеди, но също и много лаици, които се чувстват изкушени от правописните въпроси, водещ сред които е именно този за членуването. Мнозинството от пишещите на български език срещат огромни затруднения с прилагането на правилата. И по-точно с това кога се употребява мекият и кога твърдият вариант на определителния член при думите, завършващи на *-ар* или *-яр*, но преди всичко затрудненията се отнасят до избора на пълен (*-ът/-ят*) или на кратък (*-а/-я*) определителен член в зависимост от функцията на членуваната дума в изречението. Наблюденията върху българския език в интернет показват, че тази констатация важи с пълна сила и за него.

Ст. Буров отделя специално внимание на това какво мислят интернет потребителите за членуването на думите от м.р. ед.ч. в своята статия *Какви езикови въпроси коментират българите в интернет?* (Буров 2016), като описва твърде интересната „виртуална езикова ситуация около правилото за употребата на пълния и краткия член“. В изследването най-напред са предста-

вени различните мнения на специалистите езиковеди, а след това и „журналистическите спекулации“ по темата, около които се сформират различни фракции от интернет потребители с поляризирано мнение по въпроса – изцяло подкрепящи или напълно отхвърлящи следването на правилата за членуване в писмените текстове (Буров 2016: 34 – 42).

Прилагането на правилата, свързани с членуването, е задължително само за писмените текстове. В устната реч пълният и краткият член се употребяват свободно, без да се прилагат въпросните норми. След наблюдения върху материал от устната книжовна реч Р. Йосифова достига до извода, че основен фактор за появата на пълния произносителен вариант (*-ът/-ят*) е т. нар. фразово или още логическо/смислово/емфатично ударение (Йосифова 2009: 108). Освен това авторката открива закономерност, свързана с мястото на словното ударение на думата, която е под фразово ударение. Според нея, когато членната морфема е под ударение, тогава по-често липсва елизия на [т] и се произнася пълният вариант на определителния член. Това важи в най-голяма степен за едносричните съществителни имена от м.р. с подвижно ударение при членуване, като *мъж* – *мъжът*, *син* – *синът*, *час* – *часът*, *сън* – *сънят* и др. Функционирането на пълния и на краткия член в устната книжовна реч според задълбочения анализ на ексцерпирания в изследването езиков материал зависи от интонацията – от мястото на ударението, от паузите, от темпа и от синтагматичното членене на речта (Йосифова 2009: 112).

Интерес буди въпросът за съществуването на подобна закономерност в писмения вариант на разговорната реч при положение, че интонация в нея няма. Също така може да се потърси връзка с известното правило за благозвучието, въведено от Б. Цонев, което е било в сила по времето на т.нар. Омарчевски правопис от 1921 г. до 1923 г. От разгледаните в изследването примери към този момент обаче не бихме могли да открием каквато и да е закономерност или подобие на неписано правило, на които да се подчинява употребата на пълен или на кратък член в българската разговорна реч в интернет. От откритите много-

бройни примери се очертава изводът, че членуването на думите от м.р. ед.ч. в българската разговорна реч в интернет най-често е базирано на напълно случаен принцип. Така в един текст можем да видим членуване според нормите и в същото време членуване, което с оглед на правилата е грешно, на други места (това са преобладаващите случаи, които сме открили) всеки определителен член е грешно използван. Например:

„Полицай Иван Атанасов от #РайонноУправлениеПолиция, #ВеликоТърново, е **служителя** на #МВР, който при управление на **личният** си автомобил снощи, е заловен с 1.84 промила алкохол и то след сигнал на граждани – пострадали при #ПТП причинено от полиция. <...> Иван е арестуван в срок за 24 часа по смисъла на #ЗМВР, а ако в ОДМВР зачитат законите, които прилагат, личният автомобил трябва да бъде конфискуван, а **служителя** уволнен. Дисциплинарно.“ (статус, публикуван на фейсбук страницата „Шибанистан“ (последно посещение на 17.04.2024 г.)

„До **мъжът** със **сивият** джип, който почти мина през мен на червен светофар на пешеходната пътека на улица „Магистрална“ с превишена скорост <...>“ (Petya Nikolova, из статус, публикуван във фейсбук групата „I see you КАТ област Велико Търново“ (последно посещение на 15.04.2023 г.)

„Добър вечер!

Може ли инфо колко време ще бъде затворен пътят към **градът**?“ (Ани-та Русанова, статус, публикуван във фейсбук групата „I see you КАТ област Велико Търново“ (последно посещение на 11.04.2024 г.)

Въпреки че грешките при употребата на определителния член са почти винаги при членуването с пълен или кратък член на имена, местоимения или причастия от мъжки род единствено число и са свързани с това дали определителният член трябва да бъде пълен (*-ят, -ът*), или кратък (*-я, -а*), в българската разговорна реч в интернет се срещат и подобни неподозирани грешки,

при които думи от м.р., завършващи на *-т*, се членуват с определителния член за ж.р. *-та*:

„Знам, че **постта** не е за тук, но се надявам да ми съдейства някой <...>“ (Eva Kenarova, из статус, публикуван във фейсбук групата „Дивотия до шия във Велико Търново“ (последно посещение на 19.04.2024 г.)

„<...> В тази група ще дискутираме важни теми за **спортистта** и неговия кондиционен треньор. <...>“ (из информацията относно фейсбук групата „Кондиционна Подготовка За Спортисти“ (последно посещение на 03.05.2024 г.⁸)

„Известен е **сценаристта** на „Дюн“ (заглавие в блог за киноновини (последно посещение на 28.04.2024 г.⁹)

Други

Палитрата от правописни грешки в българската разговорна реч в интернет, които представляват груби отклонения от нормите, се допълва от (а) неправилната употреба на бройната форма на съществителни имена от м.р.; (б) грешното изписване на неударени гласни в думите; (в) неправилното удвояване или липсата на удвояване на предлозите *в* и *с*; (г) грешното образуване на формата за мн.ч. на някои съществителни имена; (д) неправилното изписване на звучни съгласни, когато се произнасят като беззвучни. Както стана ясно от някои от приведените по-рано в изследването примери, в немалко случаи пишешите допускат освен многобройни същевременно и разнородни правописни грешки, например в (е).

(а)

„**Четири футболиста** на „Олд Трафорд“, които бях на финала на Шампионската лига през 2018 г. Можете ли да изредите кои са?“ (авторски статус, поместен от администраторите на фейсбук страницата „От Засада“ (последно посещение на 16.10.2022 г.)

⁸ <https://www.facebook.com/groups/131118624276992/>

⁹ https://cinemanewswalker.blogspot.com/2010/02/blog-post_11.html

„Днес само с малко над **300 абитуриента** ще се забавляваме от сърце!“ (статус във фейсбук страницата на DJ Krasimir Mladenov (последно посещение на 03.06.2024 г.)

(б)

„<...> Аз имам малко дворче,с една дървена къщичка,и искам да имам басейн като **патечка**,но нямах представа,че цените са такива <...>“ (Miglena Kostova, статус, публикуван във фейсбук групата „Как да направя ремонт у дома“ (последно посещение на 03.05.2024 г.)

„Някой може ли да каже каква е тая **боболечка** и с каква химия може да ги разкараме?“ (Dimitar Boshnakov, статус, публикуван във фейсбук групата „Как да направя ремонт у дома?“ (последно посещение на 26.05.2024 г.)

(в)

„Търся да закупя Passat B6 2007 – 2010 по възможност Common Rail и **със** повечко екстри. <...>“ (Д. Найденов, статус, публикуван във фейсбук групата „VW PASSAT B6 CLUB BULGARIA“ (последно посещение на 31.05.2024 г.)

„Здравейте в събота съм изгубил връзка с ключове <...> има и ключодържател с снимка на деца! <...>“ (Георги Чешмеджиев, статус, публикуван във фейсбук групата „I see you КАТ област Велико Търново“ (последно посещение на 20.05.2024 г.)

(г)

„Търся **кайсий** за ракия 150-200 кг в района на Пазарджик.“ (димитър иванов, статус, публикуван във фейсбук групата „ВСИЧКО за РАКИЯ-ТА“ (последно посещение на 21.05.2024 г.)

„Имам проблем чува се пукане от климатроника някви **идей**“ (Ivo Angelov, статус, публикуван във фейсбук групата „VW PASSAT B6 CLUB BULGARIA“ (последно посещение на 15.05.2024 г.)

(д)

„Трябва ми алпинист за град София, да отреже тръбата за **апсорбатора**. прилагам снимки“ (Georgi Georgiev, статус, публикуван във фейсбук групата „Как да направя ремонт у дома?“ (последно посещение на 20.05.2024 г.)

(е)

„**ЗАТРОДНЯВА ИСХВЪРЛЯНЕТО НА БОКЛУКА ОТ КОНТЕЙНЕРИТЕ**“ (Stefan Kirov, статус, придружен от снимка, който е публикуван във фейсбук групата „I see you КАТ област Велико Търново“ (последно посещение на 22.05.2024 г.)

Умишлено допуснати грешки

Умишленото допускане на правописни грешки в писмената разговорна реч е явление, което най-често може да бъде свързано със стремежа към икономичност в писането, с желанието по този начин (когато текстът се оставя непоправен, преди да се публикува) да се демонстрира, че пишещият създава текст под силно емоционално въздействие (което може да бъде както положително, така и отрицателно). Не на последно място с това явление в комбинация с употребата на *интелектуална главна буква* се цели да се осмее нещо или някого, но допуснатата умишлено правописна грешка се подчертава с главна буква, за да не реши аудиторията, че пишещият е просто неграмотен или невнимателен, а не оригинален, идеен и неповторим в изразяването на своето превъзходство спрямо осмивания обект, например:

„Българска абитЮрентка

Техните изтеглят 10 бона на бърз кредит, дадат половината за рокля и грим <...> момичето му щело да записва виШо <...>“ (Заглавие и части от статус, вероятно препубликуван от друг източник във фейсбук групата „Сърце от огън“ (последно посещение на 14.05.2024 г.)

Какво мислят пишещите в интернет за правописа?

(Вместо заключение)

Познаването и прилагането на правописните и пунктуационните норми в българския език, колкото и да са демократизирани след последната правописна реформа от далечната вече 1945 г., са по-скоро елитарно, а не масово явление. Водещата роля, която получава морфологичният принцип за сметка на историческия например, всъщност превръща правописа на българския език в много по-леснодостъпна територия. Но това е само на пръв поглед. Всъщност пълното усвояване и прилагането на правилата за писане остават непреодолима бариера за голяма част от носителите на българския език, а причините за този феномен са комплексни, многобройни и нерядко дискуссионни, за което заслужават отделно изследване. Едва ли ще бъде напълно вярно, ако кажем, че днес пишещите, неспазващи правописните правила, са много повече от когато и да било. По-точно е твърдението, че благодарение на масовостта на интернет тези пишещи българи са много по-видими и тяхната неграмотност се превръща в достояние на огромна и безгранична публика.

Отношението към правописа в българската разговорна реч в интернет от страна на самите пишещи в интернет не е едностранно. То се колебае от голяма загриженост към спазването на правописните правила, изказвана от една сравнително неголяма част от пишещите, до пълно и категорично отхвърляне на прилагането на повечето правописни правила или negliжиране на въпроса за спазването на книжовноезиковите норми. Много често пишещите, дръзнали да поправят някого или да изкажат мнение, да дадат съвет по какъвто и да е правописен въпрос, биват заклеявявани от мнозинството пишещи. Това води до вменияване на чувство за неразбиране и преди всичко за недооценяване у интернет стожерите на българския правопис, които често обидени отстъпват пред войнствените маси, неспазващи правописните правила, както личи от следните изказвания:

Българската разговорна реч в интернет има свои особености, които я превръщат в уникална форма на езика. Особено силно това се отнася до употребата на главните и малките букви, които биват използвани, понякога много успешно, като средства, компенсиращи липсата на интонация, мимики, жестове и пр. особености на устната разговорна реч. Правописните грешки, неправилната, а понякога и напълно липсваща пунктуация са другата различителна особеност на българската разговорна реч в интернет. Неспазването на книжовноезиковите правила ще продължи да бъде най-ярката отлика на българската разговорна реч в интернет в сравнение с останалите форми на българската реч. Важното е да не се допуска това *неспазване на нормите* да се превърне в *нова норма*. Защото, ако това се случи, е много вероятно „новата“ *норма на неспазване на нормите* да влезе в пряк сблъсък с *книжовноезиковата норма* и в един момент да вземе превес над нея.

БИБЛИОГРАФИЯ

Буров 2016: Буров, Ст. Какви езикови въпроси коментират българите в интернет? (Поглед върху мненията и нагласите на българските интернет потребители). – В: *Проблеми на социолингвистиката XII. Езикова ситуация – състояние и тенденции. Материали от Дванадесетата международна конференция по социолингвистика, посветена на 75-годишнината на академик Михаил Виденов, София, 5 – 6 юни 2015 г.* София: Международно социолингвистично дружество, 2016, 34–42. // Burov, St. Kakvi ezikovi vaprosi komentirat balgarite v internet? (Pogled varhu mneniyata i naglasite na balgarskite internet potrebiteli). – V: *Problemi na sotsiolingvistikata XII. Ezikovata situatsia – sastoyanie i tendentsii. Materiali ot Dvanadesetata mezhdunarodna konferentsia po sotsiolingvistika, posvetena na 75-godishninata na akademik Mihail Videnov, Sofia, 5 – 6 yuni 2015 g.* Sofia: Mezhdunarodno sotsiolingvistichno druzhestvo, 2016, 34– 42.

Йосифова 2009: Йосифова, Р. Устната книжовна норма при членуваните имена от мъжки род в единствено число. – В: *Стилистика*

и лингвистика. Сборник изследвания, посветени на професор доктор Димитър Чизмаров (1920 – 1986). По случай 85 години от рождението му и 20 години от неговата кончина. Отг. ред.: Ст. Буров. Велико Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2009, 103 – 114. // Yosifova 2009: Yosifova, R. Ustnata knizhovna norma pri chlenuvanite imena ot mazhki rod v edinstveno chislo. – V: Stilistika i lingvistika. Sbornik izsledvaniya, posveteni na profesor doktor Dimitar Chizmarov (1920 – 1986). Po sluchai 85 godini ot rozhdenieto mu i 20 godini ot negovata konchina. Otg. red.: St. Burov. Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo „Sv. sv. Kiril i Metodii“, 2009, 103–114.

НПРБЕ 2002: Нов правописен речник на българския език. Българска академия на науките. Отг. ред. В. Станков. София: Хейзъл, 2002. // Nov pravopisen rechnik na balgarskia ezik. Balgarska akademia na naukite. Otg. red. V. Stankov. Sofia: Heyzal, 2002.

ОПРБЕ 2012: Официален правописен речник на българския език. Българска академия на науките. Отг. ред. Вл. Мурдаров. София: Просвета, 2012. // Ofitsialen pravopisen rechnik na balgarskia ezik. Balgarska akademia na naukite. Otg. red. Vl. Murdarov. Sofia: Prosveta, 2012.

Петров 2021: Петров, В. Главните и малките букви в българската разговорна реч в интернет. – В: *Проблеми на устната комуникация. Кн. 12.* Илиева, М. (отг. ред.). Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2021, 295 – 316. // Petrov, V. Glavnite i malkite bukvi v balgarskata razgovorna rech v internet. – V: *Problemi na ushnata komunikatsia. Kn. 12.* Ilieva, M. (otg. red.). Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 2021, 295–316.

Правопис 2011: Правопис и пунктуация на българския език. Основни правила. София: Просвета, 2011. // Pravopis i puntuatsia na balgarskia ezik. Osnovni pravila. Sofia: Prosveta, 2011.